

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1961, sp. zn. 3 Cz 23/61, ECLI:CZ:NS:1961:3.CZ.23.1961.1

Číslo: 22/1962

Právní věta: Od 1. ledna 1950 není možné upírat ani oprávněnému ani povinnému nárok na novou úpravu příspěvku na úhradu osobních potřeb, pokud nejsou pro to dány zákonné předpoklady, a to ani tehdy, jestliže se oprávněný nebo povinný tohoto práva vzdal za platnosti dřívějších právních předpisů.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 31.10.1961

Spisová značka: 3 Cz 23/61

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Manželství

Předpisy: 142/1950 Sb. § 162
§ 251

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Účastníci uzavřeli manželství 17. prosince 1936. Dne 25. března 1946 uzavřeli vzhledem k nastávající rozluce notářským spisem dohodu, podle níž se navrhovatel zavázal platit své manželce „jménem výživného, resp. zadostiučinění ve smyslu § 1266 býv. obč. zák. měsíčně předem jednu pětinu celkových svých příjmů, ať již z jakéhokoli pramene mu plynoucí, nejméně však částku 2000,- Kčs“. Podle dalšího ustanovení notářského spisu tato částka měla sloužit jednak jako výživné, jednak k vyrovnání nároků odpůrkyně vůči navrhovateli z jiných majetkoprávních důvodů.

Dále bylo výslovně ujednáno, že „bez vlivu na platnost tohoto narovnání a rozsah smluvených plnění zůstane i změna poměrů stran, zejména případné rozšíření zákonných závazků navrhovatele z důvodů alimentace, zaopatření nebo pod., takže případný jeho nový sňatek, resp. narození dětí z tohoto nového manželství zůstanou bez vlivu na výši sjednaného výživného“. Dne 26. dubna 1946 bylo pak manželství účastníků rozloučeno z viny navrhovatele.

Žalobou ze dne 27. září 1960 domáhal se navrhovatel toho, aby byla zrušena jeho alimentální povinnost vůči býv. manželce, založená shora uvedeným notářským spisem. Za řízení uvedl, že se znovu oženil a že je zploditelem devítiletého syna nynější své manželky. Zákonný otec tohoto dítěte se domáhá u generálního prokurátora podání žaloby na popření otcovství podle § 280 odst. 2 o. s. ř. Naproti tomu odpůrkyně uvedla, že je sice zaměstnána jako zdravotní sestra, ale se snížením

úvazkem pro svůj špatný zdravotní stav.

Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením zrušil dnem 27. září 1960 navrhovatelovou povinnost přispívat na úhradu osobních potřeb odpůrkyně podle notářského spisu ze dne 25. března 1946. Tento soud zjistil, že navrhovatel má měsíčně čistých 2700,- Kčs a odpůrkyně 772,- Kčs. Dospěl k závěru, že závazku navrhovatele podle notářského spisu došlo jedině proto, aby odpůrkyně souhlasila s rozlukou. Nyní je však odpůrkyně zaměstnána a má vlastní prostředky k obživě. Příspěvky navrhovatele jsou jejím bezpracným důchodem, který je naší Ústavě cizí. Ustanovení § 38 zák. o zatímních změnách v některých občanských věcech právních nepřichází v daném případě v úvahu.

Městský soud v Praze změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že zamítl návrh na zrušení alimentární povinnosti navrhovatele přispívat na úhradu osobních potřeb odpůrkyně podle zmíněného notářského spisu. Uvedl, že navrhovatel by se mohl domáhat změny své alimentární povinnosti založené notářským spisem jednak podle ustanovení § 38 zákona o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, jednak pro změnu poměrů, které nastaly proti době, kdy notářský zápis byl sepsán. Ustanovení § 38 zák. č. 266/1949 Sb. se nepříčí Ústavě a vztahuje se i na daný případ. Ovšem odpůrkyně není v lepších hospodářských poměrech než navrhovatel a proto toto ustanovení nepřichází v úvahu. Práva domáhat se změny vyživovací povinnosti pro změnu poměrů se však navrhovatel nemůže dovolávat, poněvadž se tohoto práva vzdal.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že rozhodnutím soudů obou stolic byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Městský soud v Praze správně uvádí, že v případech, že vyživovací povinnost byla upravena smírem nebo pravomocným soudním rozhodnutím před účinností zákona o právu rodinném možno se domáhat nové úpravy nejen za podmínek § 38 zák. č. 266/1949 Sb., nýbrž i podle § 162 o. s. ř., jestliže se podstatně změnil okolnosti, na jejichž základě byla určena výše dávek a jejich trvání (srov. rozh. č. 130/1954). Rovněž podrobné úvahy městského soudu v Praze o tom, že ustanovení § 38 zák. č. 266/1949 Sb. neodporují Ústavě, jsou správné. S městským soudem v Praze však nelze souhlasit v tom, že navrhovatel se nemůže domáhat změny alimentární povinnosti pro změnu poměrů proto, že se tohoto práva vzdal.

Zadostiučinění rozloučené manželky podle § 1266 býv. obč. zák. je i podle dřívějších právních názirání ve své podstatě především výživným, neboť obsahovalo v sobě náhradu za rozlukou ztracený nárok na výživné podle § 91 býv. obč. zák. Podle starých právních předpisů a právního názirání doby kapitalistické republiky byl pak nárok rozloučené manželky na výživné nárokem soukromoprávním, jehož se manželka mohla platně vzdát, pokud tím nebyla dotčena nutná výživa (srovnej Rouček-Sedláček, Komentář k obč. zák. díl V, str. 601). Naproti tomu podle zákona o právu rodinném a právního názirání socialistické společnosti je nárok rozvedené manželky na úhradu osobních potřeb proti manželovi osobním nezadatelným právem, který tkví v zákonu o právu rodinném a jehož se manželka nemůže platně vzdát (srovnej komentář k § 34 zák. o právu rod.). Tento nárok může však být znovu upraven pro podstatnou změnou poměrů podle § 162 o. s. ř. a ani oprávněný ani povinný se nemohou vzdát práva na tuto novou úpravu.

Jestliže nárok na výživné rozloučené manželky podle § 1266 býv. obč. zák. trvá i za platnosti nových právních předpisů, nutno tento nárok posuzovat již podle nových právních předpisů, tedy podle zákona o právu rodinném. Proto není již od 1. ledna 1950 možné upírat ani oprávněnému ani povinnému nárok na novou úpravu příspěvku a úhradu osobních potřeb, pokud jsou pro to dány zákonné předpoklady a to ani tehdy, jestliže se oprávněný nebo povinný tohoto práva vzdal za platnosti dřívějších právních předpisů.

Opačné stanovisko by v některých případech mohlo vést k poměrům, které jsou v přímém rozporu se socialistickou morálkou. To by bylo např. tehdy, kdyby nemožnost snížit výživné bývalé manželce byla na újmu dětí z druhého manželství.

V daném případě bylo manželství účastníků rozloučeno jen z viny navrhovatele. Měla proto rozloučená manželka nárok na zadostiučinění podle § 1266 býv. obč. zák. Výši tohoto nároku smluvili účastníci notářským spisem ze dne 25. března 1946. Z tohoto notářského spisu plyne, že smluvenou částkou bylo vyrovnáno jednak výživné, jednak nějaké další majetkoprávní nároky. Ve smyslu toho, co shora bylo uvedeno, není po 1. lednu 1950 právně účinné prohlášení účastníků, kterým se vzdávají nároku na změnu výživného pro změnu poměrů. Toto prohlášení může se týkat jen té části zadostiučinění, která není výživným, nýbrž nějakým dalším majetkoprávním nárokem.

Proto soudy obou stupňů měly především vyšetřit podíl výživného a onoho jiného nároku na smluvené částce. Teprve pak měly po zjištění potřebných skutečností rozhodnout, zda nastala podstatná změna poměrů podle § 162 o. s. ř. a v kladném případě, jaký vliv má tato změna na výši výživného.

Ježto soudy obou stupňů vycházely při posouzení věci z jiného právního názoru, než jak je shora uveden, a v tomto směru ani nečinily potřebná skutková zjištění, porušily zákon v ustanoveních §§ 1 odst. 2, 59, 88 odst. 2, 93 a 162 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 34 zák. o právu rodinném a § 1266 býv. obč. zák.